

említett okoknál fogva, hogy benne hazánk faunája új állandó fajt kapna. Inkább szól a valószínűség a mellett, hogy még akkor is, ha egy évben itt számosabban költöttek volna vagy költeni fogának, egy szép napon csak újra összeszedelkődznek és eltűnnek.

Tovább következtetni nem merek, új teoriákat felállítani nem akarok, a tapasztalás fonalán pedig tovább menni nem tudok.

CHERNEL ISTVÁN.

A TITKOS SZEREK CHEMIÁJÁBÓL.

Az egészséggel is úgy vagyunk, mint minden más földi jóval: míg birtokában vagyunk, nem sokat törődünk vele, ha pedig egyszer elveszítettük, mindent elkövetünk visszaszerzésére. Betegségében az ember, kinek nincs türelme az orvos hosszú gyógyításmódjának végét várni, a gyors megszabadulás reményével biztató kuruzslók karjaiba veti magát, vagy az úton-útfélen körmönfont raffinériával világgá kürtölt csodaszerekkel próbál szerencsét

A kuruzslók működése különösen két irányban legtevékenyebb. Egyfelől ugyanis az ujságoknak számukra készséggel megnyitott hasábjain, füzetekben eleven színekkel festik a betegségeket, a betegségek elviselhetetlenül kínos voltát, feltétlenül végzetes kimeneteletét; bizonyos betegségi alakokat rosszul leplezett czélzatossággal a legijesztőbb, legkétségbeejtőbb világításban festenek; másfelől pedig hangzatos szavakkal hirdetik szereik csodahatását, s a világgá kürtölt csodahatás igazolásaképpen száz-számra közölnek hálanyilatkozatokat megvásárolt vagy nem létező személyektől. És a nagyhangú reklámok, nyilatkozatok lépre vezetik a szerencsétlen betegeket, kik a csoda-elixirt úgy tekintik, mint a fuldokló a szalmaszálat. A fuldokló elmerül, s a beteg, kit az orvosi tudomány megmenthetett volna, a kinek életét orvosa talán évekkel meghosszabbíthatta volna: idő előtt elpusztul.

De a kuruzslóknak az egészséges emberek között is vannak áldozataik:

a nők, a kik az ifjúság és szépség mulandóságát nem tudják, nem akarják elhinni.

A fejlődés, a virulás ép úgy nem kiváltsága az emberi életnek, mint az elvirágzás, hanyatlás, hervadás, pusztulás nem kizárólagos végzete a növényvilágnak. Ez a természet rendje. Minden élő teremtménynek — ha született — át kell élnie az élet eme szakaszait, s ha átélte, mindegyiknek meg kell halnia kivétel nélkül, feltétlenül. Az életnek a halál az ára. Nem is a halál az különben, a mi a nőket leginkább aggasztja, hanem az, hogy bizonyos — nagyon rövid — idő elteltével a természet megfosztja mindattól, a mivel kezdetben felékesítette, s azután reabocsátja az öregség minden terhét, baját. Ez az, a mi, ha a nő hiúsága nincs eléggé fegyelmhezve, sokakat kétségbe ejt, s lázasan kapnak a kuruzslók szereit után, a melyeket politikai, szépirodalmi, hölgy- és divatlapjaink, naptáraink hirdető rovatai olyan melegen ajánlanak.

És mik azok a varázserejű csodaszerek, a melyeknek ajánlására száz ezreket adnak ki készítőik? Értéktelen, sokszor ártalmas anyagokból készített szerek, melyeket értékükhöz képest százszoros áron adnak el.

E titkos szerek összetételének titkát készítőik persze minden áron megőrizni iparkodnak, mert jól tudják, hogy, ha ez köztudomásra jut, örökre oda a nimbusz, meg a nagy jövedelem. A chemia azonban kideríti a titkos szerek alkatrészeit. A chemiai vizsgálatokból ki-

derült, hogy az úgynevezett titkos szerekben ismeretlen test nincsen. Alkatrészeik általában régen ismert drasztikus szerek, mérges, közömbös, vagy teljesen hatástalan anyagok.

Összetételük ismerete azonban — fájdalom — nem vetett véget rendkívüli használatuknak, bámulatos elterjedésöknek.

Németországban a rendőrség és a sajtó egyesült erővel irtó háborút kezdett a titkosszer-készítők ellen; de a küzdelem csak kétes eredménnyel foly. A könnyen hívó hiú ember ugyanis két kézzel kap az aranyifjúság visszavarázsolásával kecsegtető szépitő szerek, s a beteg a csodaszerek után. Nem használnak a felvilágosító iratok; nem használnak a tudomány szava; nincs hatásuk a rendkívül szigorú büntetéseknek, melyekkel a titkosszer-készítőket több államban sujtatják: a szélhámosság világszerte mind nagyobb és nagyobb mértéket öltött.

Az Egyesült-Államokban évenként tíz millió dollárt fordítanak a titkos szerek hirdetésére. Ebből öt millió a tiszta jövedelem. Angolországban — a kuruzslás hazájában — a mult évben százhetvenöt ezer fontot tett a titkosszer-adó. Az állam évenként 60—70 ezer font sterlinget vesz be a titkos szerekre adott szabadalmakból.

A »Shaker-extrakt« és a »Seigelpilulák« készítőjének (White, London) 12 ezer forintra rúg heti tiszta nyeresége. Franciaországból évenként 105 millió frank értékű titkos szert küldenek szét a világ minden részére. A nemrég elhunyt Hoff János maláta-készítményeinek hirdetési díja fejében évenként 30 ezer forintot adott ki; tiszta jövedelme állítólag 300 ezer forintnál is több lehetett. Hogy ne! mikor a készítményeket Hoff utódja »a jótékonyosság forrásá«-nak nevezi, melynek használata után »a beteg borús élete ismét kiderül«, a melytől »egy csontvázza lesoványodott gyermek tagjainak teltsége visszatért«, s »nem egy halálra vált csattanó egészségben került vissza

a sír széléről«. Pedig e készítmények egyikéről, a *maláta-kivonat*ról Dr. Wartha Vincze nálunk is kimutatta,* hogy *haszná és emésztő hatása: semmi*. E csodaszerből egy kis tégelynyit Hoff utódja 60 kr-ért ad »a szenvedő emberiségnek«; értéke pedig 5 kr.

Ha érdekes a kép, melyet a titkos szerek a chemia világánál tárnak elénk, nem kevésbé érdekelhet megismernünk a szerek készítőit is, tudnunk, kik az emberiség e jótévői, e nemes emberbarátok.

Némi megnyugvásunkra szolgálhat, hogy a titkos szerek készítői rendszerint tudatlan, míveletlen emberek; buktok kereskedők, borbélyok, könyvkötők, unatkozó özvegyasszonyok, reményt vesztett vén leányok, ritkábban elzüllött orvosok, gyógyszerészek, kik a legcsekélyebb szakismeret nélkül, de annál több bátorsággal látnak az emberi szervezet rendetlen járású gépezetének megjavításához. Nem csoda tehát, hogy nagyon is gyakori az eset, hogy a titkos gyógyítók szereinek vigyázatlan alkalmazása a súlyos egészségi bántalmakat, mérgezéseket idéz elő. A megcsalódott persze keresné az igazságot, csak hogy a szer küldőjét nem találja, mert az óvatosságból rendesen álnevet használ, tartózkodása helyét hamisan jelenti be.

Drezdában van valami Siebert nevű illatszergyáros, ki hirdetésében gyári helyiségét a város olyan terére helyezi, a hol házak sincsenek. Ez hirdeti a többek között a B a t t h á n y »tanár«-féle *szakáll-tinkturát* is. A nagynevű tinktura különben nem egyéb, mint pirogallusz-sav oldata, vízzel, alkohollal, gliczerinnel és eczettel keverve; készítője a 25 kr. értékű szert 1 ftl 20 kr-ért árulja.

Egy J a k o b i nevű berlini csodadoktor »*Királyital*« néven egy univerzális gyógyító szert hozott forgalomba s menyre-földre fogadta, hogy szere való-

* Természettudományi Közlöny 1879. évfolyam.

ban a gyógyító szerek királya, a mely kegyelem nélkül meggyógyít lépfenét, gyomorrákot, tüdővést, szívbetegséget, köszvényt és más egyéb halálos nyavalyákat. A gyógyító szerek királya, melyről kisült, hogy almabor, burgonyacukor, arabgummi és szilvaíz moslékszerű keveréke, királyi jövedelmet hajtott készítőjének; midőn pedig a nagy Jakobit is elérte sorsa, midőn leleplezték, csak egyet fordított köpenyegén, s »*Császáriala*« név alatt bocsátotta szerét ismét világgá, hódító útjára.

Ne csodálkozunk, ha a Jakobi-féle képtelen állítások hitre találnak, a midőn az igazán nevetséges állításoknak is megvan a maga hívő közönsége. Talán el se hinnők, ha tények nem bizonyítanak, hogy az úgynevezett »*Gedächtniss-Limonad*«-ét (összetételére nézve 15 rész foszforsav, 15 rész gliczerin és 75 rész víz keveréke) százan meg százan isszák, annak biztos reményében, hogy emlékező tehetségök megmarad, s ha elveszett volna, ismét megered, sőt idővel meg is erősödik.

Tudván, hogy a titkos szerek elterjedésére mily kedvező hazánkban a talaj, a magyar közönség tájékoztatására, okulására felsorolom a legújabb és leghasználtabb gyógyító és szépítő titkos szerek összetételét. Biztosítom a szíves olvasót, hogy a felsoroltak, valamint a többiek is mind egyformán haszontalan, értéktelen, hiábavaló, ártalmas kotyvasztékok, s a szegény betegek, s a világ mulandósága felett kétségbeesettek hiszékenységére számítva, a kizsebelést czélzó üzlet termékei.

1. Dr. Albert (Párizs) *epilepsia* ellen egy csalhatatlan szert ajánl. A szer 9 gr. brómkáliumnak, 200 gr. piszkos vízben való oldata. Az emberbarát fedező öt palaczk ilyen folyadékért 18 márkát vesz. Értéke legfőlebb 50 krajczár.

2. *Kothe-féle fogvíz*. Készítője 500 aranyat ígér annak, ki egy üveg fogvíz elhasználása után fogfájásról panaszskodik. A szer szalicilsavból és 0.3 gr. karbolsavból áll, 100 gr. 65 %-os

borszeszben feloldva és pár csepp borsosmenta-olajjal szagosítva.

3. *Eugenia lábvíz* (Kaiserin Eugenie-Fusswasser), szélhűdési bajokban felülmulhatatlan szer. Víz, borszesz, gliczerin, zsír és szappan keveréke.

4. *Idégyógyító olaj* (Nervenheilöl); közönséges faolaj, ammoniákkal és terpentín-olajjal keverve.

5. *Poudre antiasthmatique du Clery*, belladonna-levelekből és salétromból áll.

6. Újabban egy titkos szer örvend nagy kelendőségnek; e titkos szert mint a *rák-bajok* csalhatatlan gyógyító szerét hirdeti készítője. Az elemzés kiderítette, hogy a kérdéses szer két rész arzenikum-ból és egy rész faszénből van összetéve.

7. *Otto Ferencz*, volt szobrász, hűtlen lett muzsájához, s beállott csodadoktornak. *Életolaj* (Lebensöl) néven egy univerzális szerrel csinál kitünő üzletet. A szer leglényegesebb alkotó része a krotón-olaj. A veszedelmes szernek ára 3 márka. Értéke 15 krajczár.

8. A divatos *migrénstifték* paraffinból, borsosmenta-olajból és kámforból állanak.

9. *A berlini univerzális thea*, melyet készítője a vérbőségben, májbajokban, vízi-betegségben szenvedőknek nem győz eléggé ajánlani: szennalevél és ávizmag keverékéből áll.

10. Dr. Oidmann *Purgatív*-ja, ez a máj- és gyomor-bajokban csodahatású szer, nátronszappanból, gliczerinből és eczet-éterből van összetéve.

11. *Nicholson katarrhus ellen való porát* kukoricza-, rizs-, violagyökérlisztből és édesgyökérből készíti. A szer ára 4 márka 40 pf., értéke 5 krajczár.

12. Seifert drezdai titkosszergyártó *preparált gyapjút* kínál azoknak, kik a rheumás bajoktól, köszvénytől, gyorsan meg akarnak szabadulni. E gyapjú nem más, mint szalicilsavas nátronnal impregnált vatta. Egy csomag ára 2 márka, értéke 25 krajczár. Nehezebb betegek számára takarót is készítenek a fennebbi gyapjúból. Egy takarónak az ára 20 márka.

13. A *Zenker* testvéreknek *Ame-*

rican consumption cure nevű, a sorvadás ellen nagyon feldicsért szere: cukorsziruppal forralt vöröshagymalé. Ára 2 márka, 50 pf., értéke 10 krajczár.

14. Karrer-Galatti *részegség ellen való szere* két folyadékából áll. Az egyik gencziána-kivonat, a másik hánytató borkő-oldat. A kettő ára 12 márka. A készítő azt állítja, hogy a szer oly undort kelt a szeszes italok iránt az iszákosban, hogy többé sohasem jut eszébe előbbi életmódját folytatni, szeszes italhoz nyulni. A szerben a hánytató borkő az egészségre veszélyes nagy adagban van jelen.

15. *Szőrvesztő por* (Poudre depilatoire). Elismert legjobb szőrvesztő. Hatása rögtöni és tökéletes. Összetételére nézve pézsmával szagosított káliumszulfid. Ára 2 márka 50 pf., értéke 10 krajczár.

16. *Az indiai fogkivonat*, szegfüolajból, borszeszből és étherből áll. Ára 1 márka 20 pf., értéke 4 krajczár.

17. Warner *Safe cure* néven a vízi-betegség ellen egy hatásos szert hirdet. A szer a Hepatica triloba és a Gaultheria procumbens leveleinek főzete, kálsalétrommal, gliczerinnel és alkohollal keverve. A néhány krajczár értékű kotyvasztékért 4 márkát vesz készítője.

18. Lapokban hirdetik, hogy Stein-Säckingenben egy magángyógyintézet áll fenn *iszákosok meggyógyítására*. Ha valaki ehhez a nem létező intézethez fordul, melynek igazgatója egy K o n e t z k y nevű kuruzslónak 17 éves Oszkár fia, kap 170 gramm gencziána-porot és théát. A két szer ára 12 márka.

19. *Homeriána thea*. Csalhatatlan szer mindennemű tüdőbetegségben. A thea különben 57 gr. madár-tatárka (Polygonum aviculare) és 3 gr. poloskafűnek (Lepidium ruderales) főzete. Ára 2 márka, értéke 2—3 kr.

20. Dr. Lieber *idegerősítő elixirje* áloéval és rebarbarával kevert pálinka.

21. Müller né asszony *életelixirje* alkoholos áloé-tinktúra.

22. Wortman-nak vérhányás ellen ajánlott szere burgonya-, borsó-, búzalisztból és kevés cukorból álló keverék.

23. »Az *asztma* meggyógyítására leggyorsabban és legbiztosabban ható szer az *asztma-szivarka*«. Hirdetője a csalhatatlan szert maszlag-kivonatból (Datura stramonium), alkoholból, jódkáliumból, kálsalétromból és dohánylevelekből készíti.

24. Dr. Müller-nek a látóképeség emelésére, fenntartására szolgáló *szemvize*; alkohol, levendula-olaj, rozmariny- és köményolaj keveréke.

25. *Essentia antiphtisica*, biztosan ható orvosság a tüdővész ellen. Közöséges konyhasóoldat. Ára 3 frt, értéke 5 krajczár.

26. Purgleitner *stájer gyökér nedve* — a mellbajokban édig magasztalt titkos szer — közöséges burgonyacukorszirup és nem alpesi gyógyítófükivonat.

27. A *Fer bravais* a legkitünőbb vasas orvosság; a legrövidebb idő alatt visszaadja a vérnek azt a szint, melytől a betegségek megfosztották. A szer 4%-os vasoxidoldat. Némi gyógyító értékénél fogva egyik-másik orvos rendel is. Ára 3 márka, értéke 15 kr.

28. P f e f f e r m a n n *fogpasztája*, mindennemű száj- és fogbetegségben felülmulhatatlan szer; iszapolt kréta, kagylóhéj, florentini lak, borsosmentaolaj és tragántmészga keveréke. Ára 2 márka 50 pf., értéke 13 kr.

29. Dr. Behr *idegextraktuma*, a mely egyaránt meggyógyít epilepsiát, sorvadást, agylágyulást: 9 rész foalaj, 1 rész levendula-olaj, 1 rész terpentinolaj és 5 rész spiritusz keveréke. Ára 2 márka, értéke 10 kr.

30. A titkos szergyártók névjegyzékében egy szegedi menyecske nevével is találkoztam. Az élelmes asszony nyilván nem találta elég jövedelmező üzletnek a paprikatermelést meg a szappan-készítést, egyet gondolt, s a kuruzslók nemes mesterségére adta magát. A *nyavalyatörést* gyökeresen orvosolt *kenőjét*,

a melyet 32% czukorból, 68% bolondító csalmatokolajból és kevés citromolajból készített, 50 frtért vesztegette.

31. *A tüdővész gyógyítható!* Legáltalább úgy hirdeti ezt özv. Mayerné asszony (Budapest). Szere a mindenkitől jól ismert tavaszkor sárgán virító szattyú (*Tussilago farfara*).

32. Dr. Killisch *epilepsia ellen* való szere 200 gr. vízből, 7,5 gr. bróm-káliumból, 0,03 atropinból van összetéve, s az egész indigó-oldattal megfestve. A szer ára nincs megállapítva; az ár a vevő zsebéhez képest változik.

33. Az egészség az ember legfőbb gazdagsága; ez elérhető vagy fenntartható a *Wilhelm-féle köszvény és csúsz ellenes-vertisztító thea* hazználatával. A *thea* szennalevelekből, sassaparilla-gyökérből, édesgyökérből, szantálfából áll. Egy csomag ára 1 frt.

34. Rob. Boyveau *L'affecteur*. »E szer meggyógyítja a vér tisztátalanságából eredő összes bajokat, milyenek: skrofula, pikkelybetegség, köszvény, csúsz; meggyógyítja továbbá a fekélyeket, csontdaganatokat, tüdőgümőkört stb.« A csodaszert 10 rész szennából, 200 rész sassaparillából, 5 rész ánizsból, 5 rész czimetből, 400 rész czukorból és vízből készíti hirdetője.

35. Grimault *alfoszforossavas mézszörpje*. »Ezen szer a makacs köhögés, hurut, számarhurut s más egyéb mellbajokban, a kezdetleges tüdősorvadásban csodálatos eredményeket hoz létre; hatása alatt a gyötrő köhögés megnyhül, az éjjeli izzadások megszűnnek.« A szer 1 rész alfoszforossavas mész, 30 rész víz, 6 rész mézvíz, 64 rész czukor keveréke, karminnal vörösré festve.

36. A Jäger-féle *hajillat-pilulák* (*Anthropin*) vizsgálatából kitűnt, hogy ez a legkülönbözőbb betegségek ellen ajánlott szer közönséges czukorból áll, melyhez alig kimutatható mennyiségű tejczukor van keverve. Dr. Jäger a szer összetételét és csodahatásait tárgyaló füzetben a szerről szólván, a következő képletes kifejezést használja: a hajillat

nagyobb hatás kedvéért, oly arányban van a pilulákban hígítva, mintha egy hajsza a Bódeni-tóba esett volna. A szer természetesen hatástalan, értéktelen; mégis igen drágán árulják.

A *szépítő szerek* legnagyobb része ártalmas anyagokat, sőt mérgeket tartalmaz. Ilyenek az ólom, réz, kéneseő, arzén-tartalmú készítmények és az anilin-festőanyagok, a melyeknek csodahatásai: a minden ok nélkül fellépő migrének, a melyeket különösen az ólomtartalmú szerek, például a kendőző szerül használni szokott ólomfehér idéz elő. Ártalmas az olmos hajfestő is, a mely a teste való veszélyes hatásán kívül a hajnak szép »kékbe játszó« fekete színt kölcsönöz. Ólomtartalmú szépítő szerek (kendőzők) a *Rózsa veloutin* (kárminnal festett ólomfehér és cinkoxid), a *Lait de perles* (ólmfehér és rózsavíz); a *Hölgypor*, talkpor vagyis Federweiss, ólmfehér, illatosítva és gyöngén rózsaszínre festve.

Az arzéntartalmú szerek hatása: a gyakori görcs, ájuldozás, különösen az arzén-tartalmú anilin-arczfestékek használata után. Ilyen az *Odalín* nevű boraxot, gliczerint, vizet, rózsaoilajat és fukszint tartalmazó szépítő szer.

Ilyen hatások továbbá a gyakori fog- és hajhullás, csontbetegségek stb., a mely bajok a kéneseő szerek alkalmazása után szoktak bekövetkezni. Kéneseő-tartalmú szépítők: a *Szépségvíz*, kútvíz, melyben a kéneseőnek egyik chlórvegyülete van feloldva. Ára 60 krajczár, értéke 6 krajczár; a *D'Amaranth-szesz* a kéneseő chlórvegyületéből és spiritusból áll. Ára 3 frt 60 krajczár, értéke 30 krajczár. Az *Eau de beauté* (herczegnővíz), e »csodaszert, mely az arcz üdeségét, fehérségét, simaságát a legkésőbb öregkorig megtartja«, a kéneseő chlórvegyületeiből, narancsvirág-vízből és más illatosító anyagokból áll. Az *Extrait de Camélias* a kéneseő chlórvegyületeiből és vízből van összetéve.

A kéneseőnek gyakran a *cinóber* nevű, vörös színű vegyületét szokták alkalmazni mint arczpirosítót, vagy mint

a hajkenőcsök s szappanok színt adó anyagát. A cinóberadja például a pálma-szappannak is gyönyörű vörös színt.

Az ártatlan szépítő szerek sorába tartozik a fehér kendőzőlül szelétiben használni szokott *gyöngyfehér* is, a mi nem más, mint narancsvirágvízzel szagósított bizmútféher.

A szépítő szerek nagy része, igaz, teljesen értelmetlen anyagokat tartalmaz, de alig teszi meg az ígért hatást; olcsón beszerezhető anyagoknak jó drágán elárúsított haszontalan keverékei. Ilyenek: a »*Hárem-balzsam*«, a mely perui balzsamból, levendula-olajból, kámforból és spiritusból áll. Ára 5 frt, értéke 50 krajczár.

»A híres Pompadour asszonynak volt egy szere, a melynek alkalmazásával ifjúságának veleszületett bájait, a bőr üdeségét, szépségét, simaságát, legkésőbb koráig meg tudta őrizni. Az iratok, a melyen e szer készítmódja le volt írva, egy francia nemesi család birtokába jutottak; Dr. Rix-nek, ki e családdal orvosi összeköttetésben állott, sikerült betekinteni ez iratokba, s megismerkedni a *Pompadour-pasztának*, a felülmulhatatlan szépítő szernek készítmódjával. Rix Vilma, férje halála után az emberiség közkincsévé tette a történelmi nevezetességű pasztát, s mindenkinek megadta az alkalmat, hogy azt magának megszerezhesse.« Így hirdetik e csodaszert, mely összetételére nézve arabgummi, szalonnakő, babliszt, viaszpomádé és összetört keserűmandola keveréke. Ára 1 frt 50 krajczár; értéke 12 krajczár.

Az *Eau de Lys de Paris*, a nagyúri estélyeken leginkább használni szokott szépítő szer, egy bizmút-vegyületből, narancsvirágvízből és rózsaoilajból van összetéve. A *Puritas* gliczerin, víz, szóda, kénkadmium és cinkszulfid keveréke. A *Rosée de beauté* a timsónak, víznek, szódnának, eczetnek, agyagnak, gliczerinnek kölni vízzel megszagósított keveréke. Ára 1 frt 80 krajczár, értéke 40 krajczár. A *liliumtej* borax, benzoetinktura és víz. Az *Eau de Hébe*, melyet a

bőr finomítására és a szeplők eltüntetésére ajánlanak, citromléből, eczetből, borszeszből, vízből, citrom- és rózsaoilajból készül.

Dr. Lengyel *nyírfabalzsama*, mely készítőjének nagyhangú nyilatkozata szerint »kisimítja az arczon a ránczot és himlőhelyeket, ifjú arczszínt, a bőrnek fehérséget, gyöngédséget és üdeséget kölcsönöz, eltávolítja a szeplőt, májfoltot, anyajegyeket, orrvörösséget s a bőr minden egyéb tisztatlanságait«, vízüvegéből, hamuzsíróból, szappanból, arabgummiból, gliczerinből és vízből áll. Ára 2 frt 40 kr., értéke néhány krajczár.

Rosetter *haj-ifjúlóját*, a mely az egyedüli biztosan ható hajvíz, a mely a nélkül, hogy ártana, a megszürcült hajnak eredeti színt képes visszaadni, a haj kihullását megakadályozni«, rózsavízből, gliczerinből, kéntejből, ólom-cukorból készítik. Ára 3 frt 60 krajczár, értéke 50 krajczár. Az öszülni kezdő hajnak szénfekete színt, fényt stb. adó *Melanogène* pirogallusz-savból, borszeszből, pokolkőből és ammoniakból áll. Ára 3 frt 60 kr., értéke 60 kr.

A *chromatique parisien* pokolkőből, pirogallusz-savból, borszeszből van összetéve. A *Gold cream* mandolaolaj, viasz, spermaceti, rózsavízzel, rózs- és bergamott-olajjal illatosítva. Ez az a bizonyos szépítő szer, mellyel a világhírű Patti Adelina — a víznek teljes mellözésével — arczát mosni szokta. Ha New-York előkelő hölgyei fényesen akarnak megjelenni, karjaikat és mellöket a szó szoros értelmében kicsiszolják. Először a karokat és a mellet rózsavízzel alaposan megmossák, azután gold-creammel bedörzsölik. Tizenöt perc múlva nagyon finom fanell-darabbal letörlik s a bőrt az úgynevezett *Baby puderral* behintik, majd ismét jól megdörzsölik. A bőr csiszolt márványhoz válik hasonlóvá és csodálatosan finomnak látszik.

Csillag Anna felülmulhatatlan hajkenőcsének leglényegesebb és legértékesebb alkotó része a disznózsír.

Az illatszerek többnyire veszélytelen anyagok összetételei.

A titkos szerektől jól megkülönböztetendők az úgynevezett *specziálítások*. Ezek olyan szerek, a melyekik összetételét készítők az egészségügyi hatóságokkal közlik. A készítők azonban nem tartják magukat a közlött összetételhez; egyszer egyik alkotó részből többet, másszor kevesebbet vesznek, egyszer tesznek még valamit a szerhez, másszor elvesznek belőle valamit.

A múlt évben a berlini rendőrség megvizsgálta a Brandt-féle svájci pilulákat. A vizsgálatból az derült ki, hogy az összevásárolt pilulák mindenikének más és más összetétele volt, s egyike sem felelt meg annak az összetételnek, melyet a készítő hivatalosan közzétett.

A specziálítások között több értékes gyógyító szer van. Legnagyobb részük azonban értéktelen vagy határozottan károsan ható szer. Minden esetben csak a legnagyobb vigyázattal szabad élnünk velük, s csak orvosi tanácsra használunk. A specziálítások közül tájékoztatás céljából álljon itt néhányak összetétele:

1. Dr. Popp *Anatherin szájvizének* készítésére a következő szerek használtak: 20 rész vörös szantálja, 10 rész guajakfa, 25 rész mirha, 15 rész szekfű, 5 rész fahéj, szekfüolj, fahéjolaj egyenként két harmad rész, 1450 rész 90%-os borszesz, 725 rész rózsavíz. Ára 3 márka, értéke néhány krajczár.

2. A Magyarországon nagy használatnak örvendő *Morison-pilula* a következő alkotó részekből áll: áloé, jalappagyanta, gummigutti, scammonium, borkő. A pilulák kurkuma és borkő elegyével vannak behintve. Minthogy a Morison-pilula a fennebbi alkotó részeket nagy mennyiségben tartalmazza, használata az egészségre határozottan károsnak mondható. Egy német orvos tanúsága szerint már nagyon sok emberélet lett e drasztikus szernek áldozatává. Németország egyik kórházában egy 11 éves leány holttestét boncolták fel. A boncolás kiderítette azokat a szörnyű rombolásokat, a melyeket a Morison-pilula a

szegény gyermek gyomrában, belsejében végezett.

3. Brandt R. zürichi gyógyszerész *svájci pilulái* majdnem kizárólag áloéből állanak.

4. A Brady-féle *Máriacelli gyomorcseppek* az aloenak és mirhának gyöngé borszeszes kivonatából állanak. »A hálairatok ezrei bizonyítják — mondja Brady — a szer kiváló hatását. Ezer meg ezer hív lélek zárandokol évenként Máriacellre, hogy itt imában fejezze ki háláját.«

5. »Ha valamely házi szer a beteg bizalmát valaha megérdemelte és megnyerte, úgy ez a *Pain-Expeller*, a mely igazi jótétemény azokra, a kik köszvényben és csúzbán szenvednek.« Ez a szer kámforszeszből, szalamiaszeszből és paprikatinkturából áll, melytől akár halálra prüszkölheti magát a szegény köszvényes.

6. »Minő betegség az, mely bennünket üldöz és mint egy éjjeli tolvaj megtámad látatlanul? Az emésztetlenség, a mely baj minden emberi kórnak kezdete és előpostája. Nincs tehát egyáltalán könnyebbülés, nincs szer, nincs gyógymód e betegség ellen? Szerencsére van. Az orvosi találmányok történetében még nem találtatott gyorsabban ható, biztosabb s oly bámulatos sikerek által kísért szer az emésztetlenség ellen, mint a *Shaker-extrakt*.« Így szól a kivonat készítőjének, White úrnak, egyik legszerényebb hirdetése. A Shaker-extrakt reklámhirdetése azonban rendesen egész újságoldalokra terjedő regényfejezetek, monológok, drámai jelenetek, a melyekben a főszerepet vivő hős, a beteg, ki már-már elbukik, de im egyszerre jótékony nemtó képében megjelenik a Shaker-extrakt, s a hőst szerencsésen megszabadítja. Ezt a szert Londonban gyártják, de Ausztriában csomagolják. A tiszta nyereség hetenként 12,000 forint, melyet White részére minden szombaton az angol bankba küldenek. E tekintélyes összeget az utolsó krajczárig a könnyen hívő közönségtől préselte ki White úr. Ez a szer

aloéból, paprikából és növényi kivonatkból, továbbá sósavból áll.

7. »Eddig még utol nem ért szer az emésztést, a test táplálását, erősítését előmozdító s vértisztító hatásánál fogva Gölis dr. *egyetemes emésztő pora.*« E szerint 84 rész kettős szénsavas nátriumból, 6 rész borkőből, 1 rész szalmiákból, 4 rész iszapolt krétából készíti hirtője. Ára 1 frt, értéke 10 kr.

8. Seehofer *gyomorbalzsamát* borszeszből, mirhából, katechuból, czi-metből, aloéból, sáfránból és cukorból készítik.

9. A *szent Erzsébet vértisztító pilulák* készítésére aloét, jalappa-gyantát, rebar-

barát, tamarindusz-kivonatot és cukrot használnak. Jelentékeny aóertartalmánál fogva csak a legnagyobb vigyázattal használandó.

Tudom, hogy nem én vagyok az első, ki a titkos szerek értéktelen voltára és arra irányozom közönségünk figyelmét, hogy mindezek csak a hiszékeny emberek pénzének kizsárolására törekednek; de azt hiszem, az intő szó ezekkel szemben soha sem fölösleges. Bár annyira terjednének a természet-tudományi ismeretek hazánkban, hogy én lennék az utolsó, a ki ezekről felvilágosító ismertetést írni még szükségesnek tartotta. DR. HANKÓ VILMOS.

1887-BEN ELHÚNYT TERMÉSZETTUDÓSOK NEKROLÓGJA.

A r á n y i L a j o s, a pathológiai anatómia nyugalmazott egyetemi tanára, a magyar tudományos akadémiáé levelező tagja, született 1812-ben május 29-ikén Komáromban; alsóbb iskoláit ottan, Budán és Pesten végezte. Előbb bölcsészeti pályára lépett, azonban nevelő nagybátyja kívánatára, — a ki őt örökbe fogadta, — a jogi tanulmányokra szánta magát. 1831-ben a nagy kolera alatt a pesti kórházban a betegek ápolásában vett részt; azután az orvosi pályára lépett át, s már előbb is kedvvel foglalkozott a természettudományokkal, élet-tannal és boncz-tannal. Orvos-doktori oklevelének elnyerése után a belső betegségek kórházában, B e n e F e r e n c z tanár oldalán, két évig működött mint segéd, azután beutazta a külföldet, hogy magát tovább képezze. Onnan hozta magával a 32 folio táblával illusztrált eredeti Myoplasticát, mely neki a rendkívüli tanári állást itthon mehozta. 1844 óta tanárkodott a budapesti egyetemen, hol a hetvenes évek elején nyugalomba vonult; azonban később sem szünt meg az orvostudományok népszerűsítésén törekedni. Az ő tevékenysége teremtette meg nálunk a pathológiai anatómia tanszékét, s lelkesülése hozta

létre annak szép, akkor 3500 példányból álló gyűjteményét nagy küzdelmek árán. Kórboncz-tani irodalmunkat több derék értekezéssel gazdagította; harmincz év alatt 5300 bonczolást végzett, s ezenkívül a régészet terén is sikerrel működött. A vajdahunyadi vár megmentésének, kijavításának leglelkesebb szóvivője volt. Érdemei elismerésül régi magyar nemességéhez a Hunyadvári előnevet kapta; családi neve előbb L o s t a i n e r volt, melyet idők jártán változtatott Arányi-ra.* Munkái közül felemlítjük a következőket: »Értekezés a pokolvarról« (1837), »Rudnó és lelkésze« (1846), »A kórboncz-tan elemei« (1864), »Orvosgyakorlási tanulmányok« (1865) stb.

A r l t, F e r d i n a n d R i t t e r v o n, a modern szemészet megteremtőinek egyike, a bécsi egyetemen a szemészet volt nyilvános tanára, született Obergraupenben Csehországban 1812 április 18-ikán. Gimnáziumi tanul-

* Bővebb életrajza és tudományos jellemzése a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók XXIV-ik (1888. évi) vándorgyűlésének munkálataiban olvasható, a mely vándorgyűlés központi választmányának régi tagja volt.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.